

Голові Разової спеціалізованої ради
PhD 12960 Запорізького національного
університету,
д.фіз.вих., професору
Карауловій Світлані Іванівні

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

Бріскіна Юрія Аркадійовича, доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора на дисертаційну роботу Білова Сергія Олександровича «Підвищення фізичної та функціональної підготовленості плавців 10-11 років на етапі попередньої базової підготовки» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

У сучасному спорті вищих досягнень, зокрема в спортивному плаванні, в умовах постійного зростання суспільного значення змагального результату, та, як наслідок, загострення конкурентної боротьби, спостерігається суттєве підвищення вимог до рівня фізичної та функціональної підготовленості спортсменів, що формуються вже на ранніх етапах багаторічної підготовки, де раціональна організація тренувального процесу має вирішальне значення для подальшого спортивного вдосконалення плавців.

Водночас, ми підтримуємо автора в думці щодо наявності та можливості усунення в програмах підготовки плавців суттєвих протиріч між існуючими підходами до організації тренувального процесу та віковими функціональними можливостями плавців 10–11 років; обсягом і інтенсивністю тренувальних навантажень та адаптаційними можливостями організму юних спортсменів; традиційною структурою підготовчого періоду і необхідністю оптимізації співвідношення засобів фізичної та функціональної підготовки; необхідністю підвищення ефективності програмування тренувальних навантажень та недостатнім науково-методичним обґрунтуванням їх адаптації до вікових функціональних можливостей плавців 10–11 років на етапі попередньої базової підготовки.

Здобувач достатньо аргументовано стверджує, що необхідність подолання цих протиріч вимагає визначення кола підходів до вдосконалення навчально-тренувального процесу плавців на етапі попередньої базової підготовки з урахуванням інтеграції фізичної та функціональної підготовки, комплексній оцінці рівня підготовленості спортсменів, використанні інформативних критеріїв контролю та цілеспрямованому програмуванню тренувальних навантажень з урахуванням вікових особливостей і специфіки змагальної діяльності у плаванні.

Актуальність роботи підтверджено її виконанням її згідно теми «Теоретико-методичні засади вдосконалення навчально-тренувального процесу у різних видах спорту» (номер державної реєстрації 0122U001108) плану науково-дослідної роботи Запорізького національного університету на 2022–2026 рр.

Дисертація, що викладена загалом на 275 сторінках (219 сторінок основного тексту), складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота ілюстрована 73 таблицями та 11 рисунками.

У Вступі достатньо коректно обґрунтовано методологічний апарат дисертації, в якій поставлено 4 послідовно пов'язаних завдання.

Для розв'язання завдань дослідження здобувачем використано широке коло методів теоретичного та емпіричного рівнів наукового дослідження, а саме аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та мережевих ресурсів з проблематики підготовки плавців; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; адекватні методики отримання емпіричних даних функціональної діагностики, аналізу тренувальних навантажень та методи математичної статистики. Загалом, це свідчить про достатній рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Проблемне поле дисертаційної роботи окреслено у її першому розділі «Науково-теоретичні засади підготовки плавців 10–11 років на етапі попередньої базової підготовки». В результаті теоретичного аналізу понад 249

джерел (з них 186 – англійською мовою) розглянуто концепцію періодизації тренувального процесу, структуру річного макроциклу та особливості організації підготовчого, змагального і перехідного періодів, приділено увагу віковим морфофункціональним особливостям розвитку організму дітей, сенситивним періодам формування рухових якостей; визначено напрями формування фізичної та функціональної підготовленості юних плавців, зокрема засоби і методи розвитку сили, швидко-силових здібностей, витривалості, координації. Також автором узагальнено сучасні наукові дані щодо використання спеціальних засобів тренування у воді та на суші, формування фундаментальних рухових навичок, профілактики перевтоми та травматизму у процесі підготовки юних спортсменів. Загалом, результати теоретичного аналізу та узагальнення стали підґрунтям для розроблення експериментальної програми підготовки.

До основних наукових здобутків здобувача варто віднести обґрунтування структури поєднання засобів загальної, спеціальної фізичної та функціональної підготовки з урахуванням вікових особливостей та домінуючих механізмів енергозабезпечення плавців 10–11 років; виявлення функціональних та морфологічних відповідей організму на експериментальні впливи, динаміки показників фізичної та функціональної підготовленості плавців.

Сукупність наукових результатів щодо застосування принципу поетапної зміни домінуючих механізмів енергозабезпечення у структурі підготовчого періоду річного макроциклу для поліпшення фізичної та функціональної підготовленості плавців 10–11 років на етапі попередньої базової підготовки та розвиток наукових положень щодо програмування тренувальних навантажень у плаванні на етапі попередньої базової підготовки з урахуванням вікової доцільності дозволяє відзначити теоретичну значущість дисертації.

На нашу думку, здобувачем здійснено просування у розв'язанні важливого для теорії й практики підготовки спортсменів науково-практичного

завдання вдосконалення системи підготовки плавців на етапі попередньої базової підготовки.

Слід відзначити практичну значущість роботи, можливість використання її результатів у навчально-тренувальному процесі ДЮСШ, СДЮСШОР та системі безперервного професійного розвитку тренерів з плавання. Вважаємо також доцільною імплементацію результатів дисертації в освітній процес на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти зі спеціальності А7 фізична культура і спорт.

Результати дослідження впроваджено у навчально-тренувальний процес СДЮСШОР «Мотор Січ», «Запорізької обласної школи вищої спортивної майстерності» Запорізької обласної ради, КДЮСШ ім. Юрія Кутенка (м. Львів) та у практику освітнього процесу кафедри водних видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, Запорізького національного університету, Інституту спорту та фізичної культури Університету WSG у Бидгощі (Польща), що підтверджено відповідними актами.

Відповідність поставлених у роботі завдань та обраних методів дослідження, його адекватна організація, достатньо коректна статистична обробка результатів дослідження дозволяють зробити висновок про належний рівень достовірності отриманих результатів.

Результати роботи оприлюднено на наукових конференціях Всеукраїнського та міжнародного рівнів протягом 2023-2025 рр.

Загалом, за темою дисертації опубліковано 14 наукових праць. Опублікування основних результатів дисертаційної роботи здійснено в 7 статтях у наукових фахових виданнях України. Одна стаття у періодичному науковому виданні, що індексоване в наукометричній базі Scopus та 2 статті у наукових фахових виданнях України додатково відображають наукові результати дисертації. Апробацію матеріалів дисертації засвідчено в чотирьох публікаціях.

У статтях наявний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier).

Кількість, обсяг та зміст публікацій відповідають вимогам підпункту 1 пункту 8 та пункту 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії.

Порушень академічної доброчесності та фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не виявлено.

Разом з тим, змістовна і корисна для теорії та практики фізичної культури і спорту робота не позбавлена недоліків, окрім технічних, стилістичних та редакційних помилок.

1. Наявні порушення вимог щодо оформлення дисертації, які не стосуються наукових результатів роботи та загальної оцінки рівня теоретичної та практичної підготованості здобувача. Так, на титульному аркуші дисертації та в анотаціях вказано лише найменування вищого навчального закладу де здійснювалася підготовка здобувача та органу, до сфери управління якого належить заклад або найменування вищого навчального закладу у спеціалізованій вченій раді якого (якої) проводився захист дисертації та органу, до сфери управління якого належить заклад.

2. Розміщення формулювань об'єкта та предмета дослідження перед його завданнями відповідає логіці наукового дослідження, але вступає в протиріччя з зазначеними вище вимогами. До того ж структурний елемент «суб'єкт дослідження» цими вимогами не передбачений.

3. Вважаємо, що формулювання об'єкта дослідження, що його викладено у редакції «навчально-тренувальний процес плавців на етапі попередньої базової підготовки як система керованого розвитку фізичних і функціональних можливостей» не потребує використання додаткового роз'яснення «як система керованого розвитку фізичних і функціональних можливостей» після слів «попередньої базової підготовки».

4. Мета дослідження, що її викладено у редакції «Науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність авторської програми поліпшення фізичної та функціональної підготовленості плавців 10–11 років

на етапі попередньої базової підготовки з урахуванням вікових особливостей адаптації», на наш погляд, має процесний характер – вважаємо, що факт «експериментальної перевірки» авторської програми не може виступати проєктом наукового результату роботи.

5. Формулювання першого завдання дисертації «Здійснити аналіз особливостей фізичної та функціональної підготовленості плавців 10–11 років на етапі попередньої базової підготовки» вказує на спосіб отримання, а не сутність майбутнього наукового результату.

6. Вважаємо доцільним подання у зворотньому порядку другого та третього завдань дисертації щодо розробки програми покращання фізичної та функціональної підготовленості плавців 10–11 років з урахуванням структури підготовчого періоду річного макроциклу та щодо підтвердження доцільності зміни функціональної спрямованості тренувальних навантажень у межах мезоциклів підготовчого періоду річної підготовки відповідно, а четверте завдання дисертації – змістовно тотожним із сукупністю попередніх завдань.

7. Назва першого розділу дисертації «Науково-теоретичні засади підготовки плавців 10–11 років на етапі попередньої базової підготовки», на наш погляд, не повністю відповідає декларованому об'єкту дослідження «Навчально-тренувальний процес плавців на етапі попередньої базової підготовки як система керованого розвитку фізичних і функціональних можливостей» та формулюванню першого завдання дисертації «Здійснити аналіз особливостей фізичної та функціональної підготовленості плавців 10–11 років на етапі попередньої базової підготовки».

8. Вважаємо некоректною назву підрозділу 1.1. «Особливості багаторічної підготовки на етапі попередньої базової підготовки у плаванні».

9. Оформлення рисунків не передбачає, на наш погляд, подання пояснення рівня складності графічного зображення («схема», с. 58). Також відсутній рис. 2.2., покликання на який знаходиться на с. 59.

10. Нумерування висновків дисертації суттєво покращило б можливості сприйняття її наукових результатів.

11. Висновки від другого (ймовірно) до п'ятого (ймовірно) мають констатувально-декларативний характер.

Вказані недоліки суттєво не зменшують наукової цінності роботи та не заперечують її наукових результатів, що у сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання, мають істотне значення для фізичної культури і спорту та можуть бути використаними у практиці галузі.

Загалом, дисертація ««Підвищення фізичної та функціональної підготовленості плавців 10-11 років на етапі попередньої базової підготовки», що є кваліфікаційною науковою роботою, яка виконана здобувачем ступеня доктора філософії Біловим Сергієм Олександровичем, та подана на предмет присудження йому ступеня доктора філософії, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, достатньо повно оприлюднені у наукових працях здобувача, відповідає спеціальності 017 – Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40, із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р., вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка.

Офіційний опонент

Юрій БРИСКІН
доктор наук з фізичного
виховання
і спорту, професор